

JOSEPH E. STIGLITZ

John Maynard Keynes'in Görkemli Geri Dönüşü

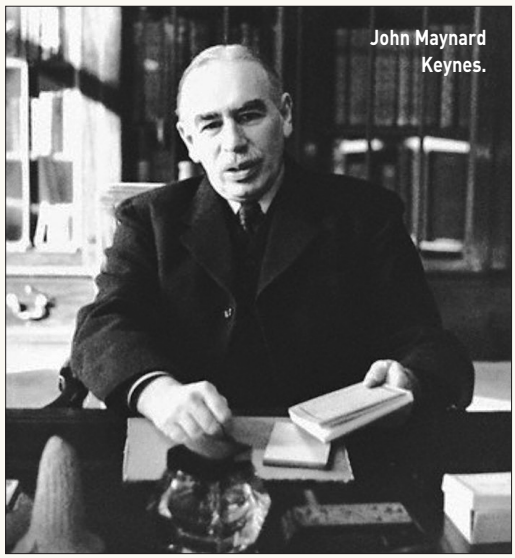
Daha dengeli, daha başarılı ve eşitlikçi bir küresel ekonomi yaratacaksak, yalnızca şimdiki krize uygun şekilde tepki verilmesi değil, bunun yanı sıra uzun vadeli reformların başlatılmasının da gerekliliği kaçınılmaz olacaktır.

Bilgi ekonomisi alanındaki çalışması için 2001 yılında Nobel ödülü kazanan Joseph Stiglitz Başkan Clinton'ın Ekonomi Danışmanları Konseyinde Başkanlık yaptı ve Columbia Üniversitesinde Ekonomi Profesörüdür. Linda Bilmes ile beraber Üç Trilyon Dolarlık Savaş: Irak'taki Çatışmanın Gerçek Maliyeti adlı eseri yazmıştır.

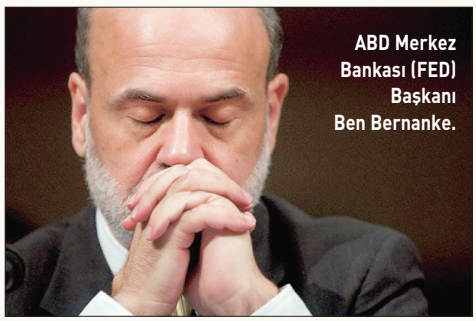
Şimdi hepimiz Keynes'çiyiz. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sağ kanat bile, küstah bir şevkle ve gerçekten tasavvur edilemeyecek bir zamanda Keynes'çilere katıldı. Keynes'çi gelenek ile birtakım bağlantıları ortaya atmış olan bizler için, bu durum otuz yıldan daha fazla bir süre ortada bırakılmışlıktan sonra bir zafer anıdır. Şimdi olmakta olan şey, aklıselimin ve aydınlığın belli bir seviyede ideoloji ve çıkarlar karşısındaki zaferidir.

Ekonomi teorisi, serbest piyasaların neden kendini düzeltmediğini, düzenlemelere neden ihtiyaç duyulduğunu, neden ekonomide hükümetin oynaması gereken önemli bir rol olduğunu uzun zaman önce açıklamıştı. Fakat birçokları, özellikle finansal piyasalarda çalışan kişiler, bir çeşit "piyasa tutuculuğunu" kabul ettirmeye çalışmışlardı. Sonuç olarak ortaya çıkan ve aralarında ABD başkanı seçilen Barack Obama'nın ekonomi ekibinin bazı üyelerinin de olduğu kişilerce zorla kabul ettirilen yanlış yönlendirilmiş politikalar, ilk önce kalkınmakta olan ülkeler üzerine muazzam maliyetler yüklemişti. Ancak ne zaman ki, bu politikalar ABD ve diğer gelişmiş sanayiye sahip ülkeler üzerine de maliyetler yüklemeye başladı, işte o zaman aydınlanma gerçekleşti.

Keynes, sadece piyasaların kendini düzeltmediğini öne sürmekle kalmamış, aynı zamanda da şiddetli bir gerileme durumunda para politikalarının muhtemelen etkisiz olacağını da iddia etmişti. Bir mali politika gerekliydi. Fakat mali politikaların hepsi aynı değildi. Bugün Amerika'da, tehditkâr hale gelmiş olan hane borçlarından ve büyük belirsizlikten dolayı, vergi kesintileri büyük olasılıkla (1990'lı yıllarda Japonya'da olduğu gibi) etkisiz olacaktır. Geçen Şubat ayına ait ABD vergi kesintilerinin büyük çoğunluğu olmasa bile önemli bir kısmı tasarruflara harcanmıştır.

John Maynard Keynes.

ABD Merkez Bankası (FED) Başkanı Ben Bernanke.

Bush yönetiminden geride kalan büyük borç miktarı ile birlikte, ABD harcanan her dolardan özellikle mümkün olan en yüksek uyarıyı elde edebilmek için harekete geçmelidir. Teknoloji ve altyapıya, özellikle de çevre dostu olan teknoloji ve altyapıya yapılan eksik yatırımların mirası ve zengin ile fakirin arasında gitgide büyümekte olan fark, kısa vadeli harcamalar ile uzun vadeli uzak görüşlülük arasında uyum gerektirmektedir. Bu durum hem vergi hem de harcama programlarında yeniden yapılanmayı zorunlu kılmaktadır. Fakirler üzerindeki vergileri azaltıp işsizlik yardımlarını artırırken, eş zamanlı olarak zenginler üzerindeki vergileri artırmak, ekonomiyi harekete geçirir, bütçe açığını ve eşitsizliği azaltır. Irak savaşının harcamalarını kısmak ve eğitim harcamalarını artırmak, yine eşzamanlı olarak kısa ve uzun vadede üretimi artırabilir ve bütçe açığını azaltabilir.

TARİH VE TEORİ DOĞRU OKUNMALI

Keynes, bir likidite tuzağı, mali otoritelerin ekonomik faaliyetleri artırmak için kredi arzında bir artışı tetikleme konusundaki yetersizlikleri hakkında endişeleniyordu. ABD Merkez Bankası (FED) Başkanı Ben Bernanke, parasal arzda yaşanan sıkışıklık ve bankaların batması ile ilişkili olarak Büyük Depresyon'da olduğu gibi bu ekonomik durgunlukta da, ABD Merkez Bankası'nın sorumlu tutulmasından sakınabilmek için çok fazla gayret sarf etti. Fakat tarih ve teori dikkatlice okunmalı; finansal kuruluşları korumanın kendisi bir son değildir, fakat bir sona yol açacak bir yöntemdir. Önemli olan kredinin akışıdır, Büyük Depresyon sırasında bankaların başarısızlıklarının önemli olmasının nedeni, kendilerinin kredibilitelerin belirlenmesine karışmış olmalarıydı ve bankalar kredi akışının devam ettirilebilmesi için gerekli olan bilginin saklandığı depolardı.

Fakat Amerika'nın finansal sistemi 1930'lu yıllardan beri dramatik şekilde değişti. Amerika'nın birçok büyük bankası, ticari faaliyetlere "borç vermek" faaliyetini terk ederek, bizzat "ticari faaliyetlere" yöneldiler. Bu bankalar varlıkları satın alma, bunları yeniden paketleme ve satma üzerinde yoğunlaşırken diğer yandan da riskleri değerlendirmede ve kredibilitelerin tespit edilmesinde beceriksizlik rekoru kırdılar. Bu kullanılamaz hale gelen kurumları korumak için yüzlerce milyar harcandı. Kendilerinin dar görüşlü davranışları ve yüksek oranda risk almayı teşvik eden bozuk ve özendirici yapılarına karşı bile hiçbir şey yapılmadı. Sosyal getirilerden önemli ölçüde farklı olan özel mükâfatları ile kendi çıkarlarının peşinde koşmalarının (açgözlülük) sosyal açıdan böyle yıkıcı sonuçlara yol açması hiç de şaşırtıcı değil. Kendi hissedarlarının çıkarları bile iyi bir şekilde gözetilmedi. Bu arada, bankaların asıl olarak yapması gerekenleri, yani borç para vermek ve kredibiliteyi değerlendirmek işlerini, gerçekte yapan bankalara yardım etmek için çok az şey yapıldı.

Federal hükümet, trilyonlarca dolar tutarında yükümlülük ve risk üstlendi. Finansal sistemi kurtarırken, "paranın oluşturduğu etki" hakkında, en az mali politika konusunda olduğu kadar endişelenmemiz gerekiyor. Aksi halde, sekiz yılda iki katına çıkan, bütçe açığı çok daha fazla artacaktır.

SADECE ŞİMDİKİ KRİZE YÖNELİK DEĞİL, UZUN VADELİ ÇÖZÜMLER GEREKLİ

Eylül ayında, hükümetin parasını faizi ile geri alması hakkında görüşmeler yapılıyordu. Kurtarma planının ortaya çıkması ile birlikte, bunun yalnızca finansal piyasaların (son yıllarda devamlı olarak yaptıkları gibi) başka bir yanlış risk değerlendirmesi örneği olduğu açıkça ortaya çıktı. Amerika Merkez Bankası (FED) Başkanı Bernanke, ABD Hazine Bakanı Henry Paulson kurtarma planının şartları, vergi mükellefleri için dezavantajlıydı ve böyle olmasına rağmen, olağanüstü boyutlarına rağmen borç para verilmesini yeniden canlandırmak konusunda çok az şey içeriyordu.

ABD Hazine Bakanı Henry Paulson

Serbestleştirme için neo-liberal zorlama bazı çıkarlara oldukça iyi şekilde hizmet etti. Finansal piyasalar sermaye piyasası liberalizasyonu aracılığı ile iyi işler başardı. Amerika'nın riskli finansal ürünlerini satması ve tüm dünyada spekülasyon ile meşgul olması, diğerleri üzerinde büyük maliyetlere yol açmış olsa bile, kendi şirketlerine iyi bir hizmet olmuş olabilir.

Bugün ortada bulunan risk, yeni Keynes'çi doktrinlerin, aynı çıkarların bazılarına hizmet edebilmek için kullanılması ve suiistimal edilmesidir. On yıl önce serbestleştirmeyi kabul ettirmeye çalışanlar derslerini almışlar mıdır? Ya da yalnızca makyaja yönelik reformları mı yani mega triyon dolarlık kurtarma paketlerini haklı çıkartmak için asgari ölçüde lüzumlu olan şeyler için mi bastıracaklardır? Yüreklerinde bir değişim olmuş mudur, yoksa sadece strateji mi değişmiştir? Neticede bugünün bağlamında, Keynesçi politikaların takip edilmesi, piyasa tutuculuğunun takip edilmesinden çok daha karlı görünmektedir!

On yıl önce, Asya finansal krizi zamanında, küresel finansal mimaride reform ihtiyacı konusunda çok fazla tartışılıyordu, fakat çok az şey yapıldı. Daha dengeli, daha başarılı ve eşitlikçi bir küresel ekonomi yaratacaksak, yalnızca şimdiki krize uygun şekilde tepki verilmesi değil, bunun yanı sıra uzun vadeli reformların başlatılmasının da gerekliliği kaçınılmaz olacaktır.

Fakirler üzerindeki vergileri azaltıp işsizlik yardımlarını artırırken, eş zamanlı olarak zenginler üzerindeki vergileri artırmak, ekonomiyi harekete geçirir, bütçe açığını ve eşitsizliği azaltır.

Copyright: PROJECT SYNDICATE **2008**
www.project-syndicate.org